

ACADEMIC KALO
MSc SSECoop

**1η Ημερίδα Συλλόγου Μεταπτυχιακών
Κοινωνικής & Αλληλέγγυας Οικονομίας του ΕΑΠ**
8 Μαΐου 2021

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ

Παρουσίαση επιστημονικών ερευνών & συζήτηση με
την πανεπιστημιακή κοινότητα

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΛΗΨΕΩΝ

Πορεία, 1990, Α. Ανδρέου

1η ΗΜΕΡΙΔΑ ΤΟΥ

***Πανελλήνιου Συλλόγου Φοιτητών/Φοιτητριών και
Αποφοίτων προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών "Κοινωνικής και
Αλληλέγγυας Οικονομίας" του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου
(Ε.Α.Π.)***

«Η κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία στην εποχή της πανδημίας»

Οργανωτική επιτροπή:

Γκονέλα Χρύσα
Ιωάννου Αντιγόνη-Άννα
Καραγιάννης Βαλάντης
Κυργίδης Γιώργος
Μαυρουδής Πάυλος
Πολιτίδης Τάσος

Συντονισμός-παρουσίαση ημερίδας:

Θάνος Γιάννης
Χαραλαμπίδου Συμέλα

Επιμέλεια βιβλίου περιλήψεων:

Γκονέλα Χρύσα
Ιωάννου Αντιγόνη-Άννα

Γραφιστική επιμέλεια:

Κοτλίδα Δήμητρα

Πρόγραμμα Ημερίδας

10:00 - 10:15 Έναρξη - Καλωσόρισμα - Παρουσίαση συλλόγου

1ο Μέρος

10:15 - 10:30 Θέμα Εισήγησης: Οι «χαμένοι» της πανδημίας του COVID-19 και ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας. Ομιλητής: Θεόδωρος Ντρίνιας, Μέλος ΣΕΠ ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ

10:35 - 10:50 Θέμα Εισήγησης: Μπορεί η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία να συμβάλλει με ουσιαστικό τρόπο στην ένταξη κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων; Ομιλητής: Σωτήρης Λαϊνάς, Ψυχολόγος, PhD, Μέλος ΣΕΠ ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ και στο Τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ

10:55 - 11:10 Θέμα Εισήγησης: Ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος ΚΑΛΟ γύρω από το τρόφιμο: Έρευνα δράσης και κατάρτιση Ομιλήτρια: Νικολαΐδου Σοφία, Μέλος ΣΕΠ ΜΠΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία», Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, ΕΑΠ, Διδάσκουσα Π.Δ.407/80, Τμήμα Χωροταξίας και Ανάπτυξης, ΑΠΘ

11:15 – 11:25 Διάλειμμα

2ο Μέρος

11:25 - 11:40 Θέμα Εισήγησης: Αποκατάσταση και αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής πολιτιστικής κληρονομιάς με γνώμονα την αυτοδιαχείριση και την αναζωογόνηση της τοπικής κοινότητας. Ένας πιλοτικός σχεδιασμός στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου Ομιλήτρια: Δήμητρα Κοτλίδα, Αρχιτέκτων Μηχανικός Π.Θ. MSc Προστασία Μνημείων Ε.Μ.Π, ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ

11:45 – 12:00 Θέμα Εισήγησης: Κοινωνική καινοτομία κατά και μετά την πανδημία – μπορούν να αναστραφούν τάσεις στην μετά-COVID εποχή; Ομιλήτρια: Ευθυμία Αμανατίδου, Honorary Senior Research Fellow Ινστιτούτο Καινοτομίας Πανεπιστημίου Μάντσεστερ, Ερευνήτρια ΑΠΘ

12:05 – 12:20 Θέμα Εισήγησης: Έρευνα, εκπαίδευση και συμβουλευτική στην Κοινωνική, Αλληλέγγυα Οικονομία Ομιλήτρια: Σοφία Αδάμ, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Δημοκρίτειο Πανεπιστημίου Θράκης και Μέλος ΣΕΠ ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ

3ο Μέρος

12:30 – 13:30 Ανοιχτή Συζήτηση: Εκπαίδευση και ΚΑΛΟ Ομιλητές τα μέλη της Επιτροπής Προγράμματος Σπουδών, του ΜΠΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία», ΕΑΠ:

- Κάρολος Καβουλάκος, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ, Μέλος ΣΕΠ ΜΠΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ
- Θεοδοσία Ανθοπούλου, Καθηγήτρια, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Πάντειο Πανεπιστήμιο, τ. Διευθύντρια του ΜΠΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» και διδάσκουσα του ΕΑΠ
- Γιώργος Γριτζάς, Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης ΑΠΘ, Μέλος ΣΕΠ ΜΠΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
Θεόδωρος Ντρίνιας, Μέλος ΣΕΠ ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ «Οι "χαμένοι" της πανδημίας του COVID-19 και ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας».....	7
Σωτήρης Λαϊνός, Ψυχολόγος, PhD, Διδάσκων στο ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ και στο τμήμα Ψυχολογίας του Α.Π.Θ. «Μπορεί η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία να συμβάλλει με ουσιαστικό τρόπο στην ένταξη κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων;»	9
Σοφία Νικολαΐδου, Μέλος ΣΕΠ, ΜΠΣ ΚΑΟ, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, ΕΑΠ, Διδάσκουσα Π.Δ.407/80, Τμήμα Χωροταξίας και Ανάπτυξης, ΑΠΘ, «Ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος ΚΑΛΟ γύρω από το τρόφιμο: Έρευνα δράσης και κατάρτιση»	11
Δήμητρα Κοτλίδα, Αρχιτέκτονας, Απόφοιτος ΜΠΣ ΚΑΟ, «Αποκατάσταση και αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής πολιτιστικής κληρονομιάς με γνώμονα την αυτοδιαχείριση και την αναζωογόνηση της τοπικής κοινότητας. Ένας πιλοτικός σχεδιασμός στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου.»	12
Δρ. Ε. Αμανατίδου, Honorary Senior Research Fellow – University of Manchester Researcher Aristotle University of Thessaloniki, «Κοινωνική καινοτομία κατά και μετά την πανδημία – μπορούν να αναστραφούν τάσεις στην μετά-COVID εποχή;»	13
Σοφία Αδάμ, Διδάσκουσα στο ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ και Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα «Κοινωνικής Πολιτικής» του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης «Έρευνα, εκπαίδευση και συμβουλευτική στην Κοινωνική, Αλληλέγγυα Οικονομία",	17

Εισαγωγή

Η παρούσα υγειονομική κρίση έχει αυξήσει το επίπεδο της ανασφάλειας παγκόσμια τόσο στον οικονομικό και εργασιακό τομέα, όσο και στο γενικότερο πλαίσιο της καθημερινότητας. Η πανδημία όμως επηρέασε δυσανάλογα και περισσότερο αυτούς που το ατομικό ή οικογενειακό τους εισόδημα ήταν ήδη χαμηλό και γενικότερα τις περισσότερες ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.

Η κρίση αυτή αποκάλυψε σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό τις αδυναμίες του υπάρχοντος οικονομικού συστήματος και τις τεράστιες ανισότητες που αυτό δημιουργεί, ενώ μέχρι σήμερα σύμφωνα με έκθεση του ILO 1,6 δισεκατομμύρια άνθρωποι έχουν οδηγηθεί στην φτωχοποίηση και ανασφάλεια.

Τον τελευταίο χρόνο όμως είδαμε και ρωγμές ελπίδας και αλληλεγγύης σε πολλά επίπεδα, ενώ πολλές επιχειρήσεις κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας κατάφεραν μέσα από καινοτόμες δραστηριότητες που υιοθέτησαν να βοηθήσουν τις τοπικές τους κοινότητες και όχι μόνο, καθώς επίσης να προωθήσουν ένα μήνυμα επανασυλλογισμού της σχέσης ανθρώπου με το οικοσύστημα του και της σημαντικότητας της αλληλεγγύης ως μέρος της εξίσωσης για τον επανασχεδιασμό του μέλλοντος, επανομηματοδοτώντας την κρίση και ως μια ευκαιρία σημαντικών αλλαγών.

Μέσα σε αυτήν την κρίση βρεθήκαμε ως μονάδες και γίναμε συλλογικότητα. Πρόκειται για το σύλλογο των μεταπτυχιακών φοιτητών και αποφοίτων της Κ.Αλ.Ο., στον οποίο είστε καλοδεχούμενοι όλοι είτε σαν μέλη, σαν υποστηρικτές της συλλογικής μας προσπάθειας είτε σαν συνεργάτες.

Η συλλογική μας προσπάθεια, ξεκίνησε πριν ένα χρόνο περίπου και για να φτάσει σήμερα εδώ προηγήθηκαν πολλές συζητήσεις ώστε να δημιουργηθεί ο κοινός τόπος που συμπεριλαμβάνει όλους μας.

Προσπαθήσαμε και οργανώσαμε το σύλλογο με βάση αυτά που μάθαμε μέσα από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών και κυρίως την ενότητα που αναφέρεται στη «ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ» (ΚΑΟ 71).

Το δυναμικό του συλλόγου είναι χωρισμένο σε ομάδες εργασίας που βρίσκονται σε μια διαρκή αλληλεπίδραση.

Ο σύλλογος μας αντιπροσωπεύει την κοινή μας πεποίθηση ότι η κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες και η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία αποτελεί αέναη δυναμική συνιστώσα της κοινωνικής ευημερίας για το παρόν αλλά και τις μελλοντικές γενιές.

Κοινός μας στόχος/σκοπός είναι να συνδιαμορφώσουμε τις βάσεις για την ανάπτυξη, καταρχήν, της συνεχούς συνεργασίας με την εκπαιδευτική μας κοινότητα, καθώς επίσης τη σύνδεση των μελών μας με την εξωτερική οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα και τους φορείς στο πεδίο της ΚΑΟ.

Ευχαριστούμε όλους όσους βοήθησαν

για να γίνει πραγματικότητα

η ημερίδα αυτή!

Ντρίνιανς Θεόδωρος, Μέλος ΣΕΠ ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ

«Οι "χαμένοι" της πανδημίας του COVID-19 και ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας»

Οι επιπτώσεις της πανδημίας διαχέονται στο σύνολο σχεδόν των εθνικών οικονομιών και της παγκόσμιας οικονομίας. Δεν βιώνονται, όμως, απ' όλους το ίδιο. Το σχίσμα ανάμεσα στους «κερδισμένους» και τους «χαμένους» της παγκοσμιοποίησης διευρύνεται ακόμα και τώρα που η οικονομική παγκοσμιοποίηση πλήττεται από τις περιοριστικές πολιτικές. Στο εσωτερικό των αναπτυγμένων χωρών της Δύσης, οι χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι, οι ανειδίκευτοι εργάτες, οι μετανάστες, οι μερικώς απασχολούμενοι, οι μεγάλης ηλικίας εργαζόμενοι, οι μικροί επιχειρηματίες και οι αυτοαπασχολούμενοι, οι κάτοικοι υποβαθμισμένων αστικών ή επαρχιακών περιοχών, τα μεσαία στρώματα που κυριολεκτικώς οριακά διατηρούν ένα αξιοπρεπές εισόδημα μετά την κρίση του 2008, στενάζουν από τους περιορισμούς στη μετακίνηση, στην εργασία και στην οικονομική δραστηριότητα. Τα παιδιά τους συχνά δεν διαθέτουν τις υποδομές για να συνεχίσουν με επάρκεια τη μόρφωσή τους με τηλε-εκπαίδευση, γεγονός που προσθέτει ένα ακόμα λιθαράκι στην κοινωνική τους υποβάθμιση ως ενήλικες.

Αν οι «χαμένοι» της παγκοσμιοποίησης στο εσωτερικό των αναπτυγμένων κοινωνιών γίνονται τα εύκολα θύματα των συνεπειών της πανδημίας, εξίσου πλήττονται και οι «χαμένες» ή εσχάτως αναπτυσσόμενες χώρες του υπόλοιπου πλανήτη. Όσες από αυτές ήταν προσανατολισμένες στις εξαγωγές φθηνών καταναλωτικών ειδών προς τη Δύση ή πρώτων υλών (όπως τα καύσιμα), των οποίων η ζήτηση κατέρρευσε λόγω της μεγάλης μείωσης της παγκόσμιας παραγωγής και των μετακινήσεων, ή ζούσαν από τον τουρισμό και τα εμβάσματα των μεταναστών τους στις αναπτυγμένες χώρες, βρίσκονται σε άμεσο κίνδυνο βαθιάς κρίσης. Με δεδομένο, μάλιστα, ότι εκεί δεν υφίσταται το κοινωνικό δίχτυ ασφαλείας που υπάρχει στα αναπτυγμένα κράτη ούτε η δημοσιονομική δυνατότητα

ανακατεύθυνσης τεράστιων χρηματικών ποσών για να αντιμετωπιστεί η κρίση, δεκάδες χώρες και εκατοντάδες εκατομμύρια πολίτες τους εισέρχονται σε μια επισφαλή κατάσταση.

Για την αντιμετώπιση της πολύπλευρης κρίσης, που προκαλεί η πανδημία, το πολιτικό σύστημα των αναπτυγμένων χωρών ενεργοποιεί σε μεγάλη κλίμακα το θεσμό του Κράτους και της παρεμβατικής πολιτικής. Είναι προφανές, όμως, από τα πρώτα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών ότι ένα μεγάλο μέρος των πληττόμενων στρωμάτων λίγο και πρόσκαιρα θα ωφεληθεί από την πολιτική αυτή. Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας μπορεί να δώσει λύσεις εκεί που το κράτος δεν μπορεί να φτάσει και ο ιδιωτικός τομέας αδιαφορεί, στα σημεία αιχμής της κοινωνικής και οικονομικής κρίσης. Αυτό χρειάζεται, όμως, μια διαφοροποιημένη πολιτική και για τις οργανώσεις της ΚΑΟ.

***Σωτήρης Λαϊνάς, Ψυχολόγος, PhD, Διδάσκων στο ΠΜΣ
«Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ και στο τμήμα
Ψυχολογίας του Α.Π.Θ.***

***«Μπορεί η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία να συμβάλλει
με ουσιαστικό τρόπο στην ένταξη κοινωνικά αποκλεισμένων
ομάδων;»***

Σημαντικοί μελετητές του πεδίου των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων ισχυρίζονται ότι η πανδημία και οι καθολικές της επιπτώσεις αποτελούν τη μεγαλύτερη απειλή για την ψυχική υγεία από το 2ο παγκόσμιο πόλεμο έως και σήμερα. Είναι επίσης γνωστό από σημαντικές έρευνες ότι η ραγδαία αύξηση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, τις οποίες η πανδημία πολλαπλασιάζει, αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα της κατακόρυφης αύξησης των ψυχοκοινωνικών προβλημάτων και των κοινωνικά αποκλεισμένων πολιτών και πληθυσμιακών ομάδων. Αν σε αυτή τη συνθήκη προστεθεί η διαρκής συρρίκνωση του κράτους πρόνοιας ως απότοκο των κυρίαρχων νεοφιλελεύθερων πολιτικών, η ανάγκη αναζήτησης νέων δρόμων υποστήριξης των κοινωνικά αποκλεισμένων και υπεράσπισης των χειραφετητικών προσπαθειών ένταξης είναι αδήριτη. Οι διογκούμενες ανάγκες σε επίπεδο υποστήριξης και ένταξης των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων και πολιτών, όπως οι ψυχικά πάσχοντες, οι άνθρωποι με πρόβλημα εξάρτησης, οι αποφυλακισμένοι, οι ανάπηροι κ.α. αναδεικνύουν την ανάγκη εύρεσης νέων, περισσότερο αποτελεσματικών και συμπεριληπτικών, προσεγγίσεων. Σε αυτό το πλαίσιο η Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία μπορεί να αποτελέσει μια σημαντική πρόταση ένταξης κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων. Στην παρούσα εισήγηση συζητούνται ζητήματα, όπως το περιεχόμενο μιας ουσιαστικής διαδικασίας κοινωνικής ένταξης, τα ριζοσπαστικά χαρακτηριστικά της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας που μπορεί να λειτουργήσουν καταλυτικά προς αυτή την κατεύθυνση και οι διαφαινόμενοι κίνδυνοι εργαλειοποίησης της Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας και άρα ακύρωσης του δυναμικού της. Τέλος γίνονται προτάσεις για το ρόλο των κοινωνικών και άλλων επιστημόνων που εργάζονται στο πεδίο της ΚΑΛΟ

και επιχειρούν να αξιοποιήσουν αυτές τις πρακτικές στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης αποκλεισμένων ομάδων.

***Νικολαΐδου Σοφία, Μέλος ΣΕΠ, ΜΠΣ ΚΑΟ, Τμήμα Κοινωνικής
Πολιτικής, ΕΑΠ, Διδάσκουσα Π.Δ.407/80, Τμήμα Χωροταξίας και
Ανάπτυξης, ΑΠΘ***

***«Ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος ΚΑΛΟ γύρω από το τρόφιμο:
Έρευνα δράσης και κατάρτιση»***

Η έρευνα έχει ως στόχο την ανάπτυξη ενός οικοσυστήματος ΚΑΛΟ γύρω από το τρόφιμο με στόχο την ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση καταναλωτών στις αρχές της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Συνδυάζοντας επιστημονική θεωρία και έρευνα δράσης, ερευνητές, στελέχη τοπικής αυτοδιοίκησης, κοινωνικές επιχειρήσεις και τοπικές συλλογικότητες που δραστηριοποιούνται στο τρόφιμο, καθώς και εμπλεκόμενοι στην τυπική εκπαίδευση συνομιλούν γύρω από ζητήματα διατροφικής κυριαρχίας και δικαιοσύνης, και μέσω μιας συμμετοχικής διαδικασίας συν-διαμορφώνουν το εκπαιδευτικό και εποπτικό υλικό, το οποίο θα διαχυθεί έως τους τελικούς αποδέκτες (‘μικρούς’ και ‘μεγάλους’ καταναλωτές) με εφαρμογή ενός πιλοτικού εργαλείου.

Κοτλίδα Δήμητρα, Αρχιτέκτων Μηχανικός Π.Θ. MSc Προστασία Μνημείων Ε.Μ.Π, MSc Social & Solidarity Economy ΕΑΠ

***«Αποκατάσταση και αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής
πολιτιστικής κληρονομιάς με γνώμονα την αυτοδιαχείριση και
την αναζωογόνηση της τοπικής κοινότητας. Ένας πιλοτικός
σχεδιασμός στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου.»***

Η παρούσα εισήγηση αφορά την διπλωματική που εκπόνησα στο πλαίσιο του προγράμματος τους μεταπτυχιακού της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας του ΕΑΠ και καταπιάνεται με την εναλλακτική προσέγγιση προστασίας και αειφόρου διαχείρισης της αρχιτεκτονικής πολιτιστικής κληρονομιάς της μεσαιωνικής πόλης της Ρόδου μέσα από όρους της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας. Επιχειρείται ένας πιλοτικός σχεδιασμός ενός δικτύου συνεργατικών δομών, οι οποίοι με τη λειτουργία τους θα συμβάλλουν στην προστασία και τη διατήρηση του μνημειακού περιβάλλοντος και στην αναζωογόνηση και την ευημερία της τοπικής κοινότητας. Μέσα από την κατοίκηση, την επανάχρηση κτισμάτων και την ένταξη λειτουργιών που έχουν εκλείψει από τον μεσαιωνικό ιστό πλάθεται ένα οικοσύστημα Κ.ΑΛ.Ο προσαρμοσμένο στους πόρους και τις ανάγκες της συγκεκριμένης περιοχής και προεικονίζεται μια πολιτική διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς από τα κάτω ως κοινό αγαθό και ανάκτηση της πόλης από τους πολίτες της. Με αφετηρία μια συνεταιριστική δομή που θα έχει ως αντικείμενο την αναστήλωση και την αποκατάσταση των κτισμάτων δημιουργείται ένα σχέδιο για συντήρηση, επανακατοίκηση και ένταξη λειτουργιών σε άδεια κτίρια. Οι επιμέρους χρήσεις που επιλέγονται ανταποκρίνονται και καλύπτουν λειτουργικές και κοινοτικές ανάγκες ενώ παράλληλα τροφοδοτούν τον συνεταιριστικό αναστηλωτικό μηχανισμό ανάκτησης της γειτονιάς.

***Δρ. Ε. Αμανατίδου, Honorary Senior Research Fellow – University
of Manchester Researcher Aristotle University of Thessaloniki***

***Κοινωνική καινοτομία κατά και μετά την πανδημία – μπορούν
να αναστραφούν τάσεις στην μετά-COVID εποχή;***

Η πανδημία της COVID-19 είναι ακόμη σε εξέλιξη σχεδόν ενάμιση χρόνο μετά τα πρώτα δείγματα εξάπλωσης (Δεκ 2019). Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι έρευνες που δείχνουν τις επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία (απώλεια σχεδόν 255 εκατ. θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης το 2020 (ILO, 2021)). Ένα φαινόμενο που συντάραξε και συνταράσσει ολόκληρο τον πλανήτη, δοκιμάζοντας τις αντοχές πολιτών, κοινωνιών και κυβερνήσεων, έχει προκαλέσει σημαντικές αλλαγές στον τρόπο που ζούμε και σκεφτόμαστε. Κοινός παρονομαστής όλων των στρατηγικών κειμένων για το άμεσο μέλλον, ανεξαρτήτου χώρας, είναι η αυξανόμενη αβεβαιότητα.

Η απόφαση των κρατών να «σταματήσουν τον κόσμο» ήταν ενθαρρυντική ως απόδειξη της ικανότητας αλλά και της προθυμίας να βάλουμε τη «ζωή» πάνω από την «αγορά». Ωστόσο η πανδημία και τα μέτρα αντιμετώπισης της ενέτειναν της κοινωνικές ανισότητες τόσο εντός των χωρών και πολύ περισσότερο ανάμεσα στον αναπτυγμένο Βορρά και τον αναπτυσσόμενο Νότο (στους τομείς των συστημάτων και υποδομών υγείας, κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας, ψηφιακής οικονομίας, κλπ.) Παράλληλα, το δίλημμα ανάμεσα στην προστασία των ευάλωτων ομάδων και της διατήρησης της οικονομίας συνεχίζει να υπογραμμίζει τις συζητήσεις για τα μέτρα και τις αποφάσεις των κυβερνήσεων.

Εν μέσω αυτής της αβεβαιότητας και της αναστάτωσης της καθημερινότητας δεν είναι λίγες οι προσπάθειες της ίδιας της κοινωνίας να φροντίσει συγκεκριμένες ανάγκες, η κάλυψη των οποίων θεωρούνταν δεδομένη στην προ-COVID εποχή, π.χ. συναντήσεις με αγαπημένους, κοινωνικοποίηση, διασκέδαση, μετακινήσεις, ταξίδια, κλπ. Από τις αυτοσχέδιες ατομικές συναυλίες στα παράθυρα διαμερισμάτων, σε οργανωμένα δρώμενα σε 'drive in', αλλά και σε ζωντανές

αναμεταδώσεις (live-streaming) με απουσία κοινού αλλά με εκατοντάδες χιλιάδες θεατές ανά τον κόσμο.

Η τεχνολογία αποδείχθηκε σωτήρια σε ένα βαθμό. Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ έξι περιοχές δέχτηκαν εφαρμογές κοινωνικής καινοτομίας που δημιουργήθηκαν λόγω των συνθηκών της πανδημίας και ο ρόλος της τεχνολογίας και των μέσων δικτύωσης είναι χαρακτηριστικός: πρόσβαση σε έγκυρη πληροφόρηση, υπηρεσίες τηλε-υγείας, υπηρεσίες ψυχολογικής υποστήριξης (EpidemiXs, Ibtikar). Παράλληλα, άλλες πρωτοβουλίες ανταποκρίθηκαν στην ανάγκη για φροντίδα των ευπαθών ομάδων αλλά και για παροχή μικρο-δανείων¹, online hackathons (WirVersusVirus), εφαρμογές συλλογής πληροφοριών (CommCare από τη Dimagi), αλλά και εφαρμογές ευεξίας.²

Ομάδες εθελοντών ανέλαβαν την κατ’ οίκων παράδοση σε ηλικιωμένους και άτομα που ζούνε μόνα τους στην περιφέρεια Puglia της Ιταλίας και παρόμοιες δράσεις έλαβαν χώρα σε χωριά της Ιταλίας. Το ξενοδοχείο Giardino στο Breno, στην επαρχία Brescia, για παράδειγμα, το οποίο χειρίζεται ο συνεταιρισμός K-Rax, ο οποίος στηρίζει άτομα που αιτούνται άσυλο, φιλοξένησε τους γιατρούς και τις νοσοκόμες που δούλευαν στα τοπικά νοσοκομεία κατά τη πιο δύσκολη περίοδο της πανδημίας, όταν δεν υπήρχαν τουρίστες (Morally and Allegrini, 2021).

Παρόμοιες πρωτοβουλίες εμφανίστηκαν σε χώρες χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων. Ο Lindi van Niekerk (2020) παρουσιάζει δράσεις κοινωνικής καινοτομίας που αναπτύχθηκαν από τα κάτω μέσα από τη συμμετοχή της κοινωνίας. Για παράδειγμα, η πρωτοβουλία Kaundu Community-Based Health Insurance Initiative, η οποία υπηρετεί τον πληθυσμό στην αγροτική περιοχή του Malawi, και η οποία κατάφερε να μειώσει τα ατομικά έξοδα για την περίθαλψη μέσω ενός τοπικού σχήματος υγειονομικής ασφάλισης. Ένα άλλο παράδειγμα, το

¹<https://www.weforum.org/agenda/2020/03/how-social-innovators-are-responding-to-the-covid19-pandemic/>

²<https://www.socialinnovationacademy.eu/8-social-innovations-addressing-the-coronavirus-pandemic/>

Chipatala Cha Pa Foni, είναι ένα τηλεφωνικό κέντρο εθνικής εμβέλειας που στελεχώνεται από νοσοκόμες οι οποίες προσφέρουν πληροφορίες χωρίς χρέος στους πολίτες. Παρόμοια πρωτοβουλία αποτελούν και τα Δίκτυα Δράσης της Κοινότητας (Community Action Networks) που δημιουργήθηκαν από κατοίκους στο Cape Town της Νότιας Αφρικής, οι οποίοι αναλαμβάνουν δράση προς αντιμετώπιση της πανδημίας.³

Η συνειδητοποίηση της αξίας των 'ελευθεριών' που κάποτε θεωρούνταν αυτονόητες, έφερε ελπίδα ότι κάποιες τάσεις μπορούν να αναστραφούν σε σχέση με το παρελθόν. Η βαρύτητα των ανθρωπίνων σχέσεων έναντι της συσσώρευσης αγαθών, η κοινωνική ευαισθησία και η φροντίδα των συνανθρώπων έναντι της ατομικότητας, η προστασία του περιβάλλοντος αν και η καθημερινή χρήση масκών και γαντιών επιβαρύνουν σημαντικά το περιβάλλον (Selvaranjan, K., et al. 2021).

Σίγουρα, τα στοιχεία δεν είναι επαρκή για μια τάση αναστροφής προηγούμενων τάσεων που σχετίζονται π.χ. με την υπερκατανάλωση, τη συσσώρευση του πλούτου ή την κατάχρηση των πόρων του πλανήτη. Αυτό που είναι επίσης σίγουρο όμως είναι ότι η πανδημία, όπως και η οικονομική κρίση που προηγήθηκε αλλά και αυτή που ακολουθεί την πανδημία αποτελούν μοναδικές ευκαιρίες να αναστοχασμό, επαναπροσδιορισμό και επαναπλαισίωση τόσο της ατομικής αλλά και της κοινωνικής και παγκόσμιας υπόστασής μας. Οι ευκαιρίες αυτές πολλαπλασιάζονται με τα αναδυόμενα ρεύματα ανησυχίας ιδίως της νέας γενιάς για το μέλλον του πλανήτη και τις κοινωνικές αδικίες. Η αβεβαιότητα που διακατέχει κάθε περίοδο κρίσης, αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την εγκαθίδρυση νέων τάσεων και συμπεριφορών που αντιτίθενται στο κυρίαρχο αφήγημα υπερ της παγκόσμιας ανάπτυξης και μεγέθυνσης και την επικρατούσα πραγματικότητα. Η κοινωνική οικονομία αποτελεί το κατάλληλο πλαίσιο για να φιλοξενήσει την «οικονομία των σχέσεων και της φροντίδας» (De Saille, κ. αλλ. 2020) στον αντίποδα της οικονομίας της αγοράς.

³<https://www.internationalhealthpolicies.org/featured-article/covid-19-an-opportunity-for-social-innovation/>

Βιβλιογραφία

De Saille, S., Medvecky, F., van Oudheusden, M., Albertson, K., Amanatidou, E., Birabi, T., Pansera M.(2020) 'Responsibility beyond Growth: A Case for Responsible Stagnation'. Bristol University Press.
ISBN 978-1529208177

International Labour Organisation, (2020). *ILO Monitor: COVID-19 and the world of work*. Seventh Edition. Geneva: International Labour Organization.

Moralli, M., & Allegrini, G. (2021). Crises redefined: towards new spaces for social innovation in innerareas? *European Societies*, 23:sup1, S831-S843.

Selvaranjan, K. Navaratnam, S. Rajeev c P. Ravintherakumaran N. (2021). "Environmental challenges induced by extensive use of face masks during COVID-19: A review and potential solutions". *Environmental Challenges* 3 (2021) 100039

Αδάμ Σοφία, Διδάσκουσα στο ΠΜΣ «Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία» του ΕΑΠ και Επίκουρη Καθηγήτρια στο Τμήμα «Κοινωνικής Πολιτικής» του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

"Έρευνα, εκπαίδευση και συμβουλευτική στην Κοινωνική, Αλληλέγγυα Οικονομία"

Ο στόχος είναι να διερευνηθεί ο ρόλος της επιστημονικής και ακαδημαϊκής κοινότητας σε σχέση με το πεδίο των εγχειρημάτων και δικτυώσεων. Μέσα από τη βιωματική εμπειρία 15 ετών ενεργούς απασχόλησης με τα εγχειρήματα της ΚΑΛΟ μέσα από πολλαπλούς ρόλους, θα επιχειρηθεί μία μεταφορά βασικών συμπερασμάτων και προτάσεων εμπλοκής με το πεδίο σήμερα. Αρχικά, θα γίνει μία σύντομη αναφορά στη έρευνα που έχει πραγματοποιηθεί για την ΚΑΛΟ στην Ελλάδα και σε βασικά ζητήματα ηθικής και μεθοδολογίας ως προς τη διεξαγωγή έρευνας. Στη συνέχεια, θα αναφερθούμε στο ζήτημα της εκπαίδευσης για την ΚΑΛΟ και του τρόπου με τον οποίο θα μπορούσε να συμβάλλει στην περαιτέρω διάχυση των πρακτικών της ΚΑΛΟ. Τέλος, θα αναφερθούμε και σε ζητήματα συμβουλευτικής στήριξης σε εγχειρήματα και του τρόπου που θα μπορούσε να οργανωθεί καλύτερα η εν λόγω παροχή υπηρεσιών.

***...“You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
You may say I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope some day you'll join us
And the world will live as one”...***

Imagine, The Beatles, 1971

ACADEMIC KALO
MSc SSECoop

2021